

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ І СВІТОГЛЯДНА СВОБОДА ОСОБИСТОСТІ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Однією із особливо актуальних тем у сучасній соціальній теорії є тема глобалізації. Активно обговорюються у рамках цієї досить широкої теми питання про причини, сутність, початок глобалізації, про її суб'єктів, спрямованість, про особливості розвитку глобального світу, про взаємодію культур, про структуру глобального світу, про керування світовим співтовариством і побудову нового світового порядку, а також про негативні явища, породжувані глобалізацією, такі як посилення неконтрольованої міграції, націоналізм, хаос, міжнародний тероризм тощо. Причому, єдність думок щодо глобалізації відсутня, що свідчить не тільки про новизну цього явища, але і про недостатню вивченість цієї теми і нагальну потребу її дослідження.

Глобалізація належить до числа основних тенденцій сучасного світу. Особливо актуальними ці питання стають для сучасної України, що обрала шлях демократії і європейської інтеграції. У зв'язку з глобальним розвитком людства осмислення загальноцивілізаційних наслідків соціальних перебудов і їх впливу на світоглядну, державно-геополітичну і національно-культурну ідентичність українського народу є важливими моментами сучасної реформаційної рефлексії.

Глобалізація являє собою об'єктивний, необхідний процес у житті людства. Вона породжується, насамперед, характером виробництва, що не поміщається у межах окремих країн і потребує інтеграції у світову економіку, яка вважається основним стимулом розвитку країн. До глобалізації ведуть потреби торгівлі, нерівномірне розміщення на Землі природних ресурсів, поглиблення міжнародного поділу праці. Глобальні зв'язки розвиваються також на основі мережі світових комунікацій, військових і військово-технічних факторів, необхідності вирішення екологічних проблем, посилення міграційних процесів, а також потреби регулювати процеси у світовому співтоваристві [1, с. 5].

Глобалізація – це становлення єдиного економічного, політичного, інформаційного і соціокультурного простору. Але чи означає глобалізація повне стирання всіх національно-культурних особливостей, тотальну соціокультурну уніфікацію? Чи можна без застережень погодитися з твердженням про те, що "сучасна соціальна філософія і вітчизняна думка прийняла в питанні про синтез культур стратегему, запропоновану глобалістичним проектом. Глобалізація, як найбільш реалістична перспектива світу, схоже, стала аксіомою розуміння сучасних проблем вітчизняної трансформації" [2, с. 143].

Відмова від традиційних уявлень про людину, сформованих просвітницькими ілюзіями і надмірним антропологічним оптимізмом, призвела до того, що символом ХХІ ст. стає людина, "яка втратила безпеку" (К. Ясперс), "людина з яскраво вираженою дезорієнтацією, без розуміння того, за якими зірками жити" (Х. Ортега-і-Гасет), "людина, яка тривожиться" (М. Гайдеггер). Однак, це зовсім не "смерть людини" (М. Фуко), а лише докорінні зміни у розвитку людства: перехід глобального суспільства, формування нових уявлень про світ і народження нових цінностей. Цей процес призводить до того, що, на думку В. Воронкової, "соціальний і культурний світи поступово трансформуються й детермінують складність та невизначеність життєдіяльності самої людини та різних соціальних груп" [3].

Розуміння глобальної людини початку ХХІ ст. формується у контексті теоретико-світоглядного узагальнення тієї традиції мислення, що репрезентує необхідність становлення цілісної особистості, розглянутої з боку творчого цілепокладання. Кризове суспільство потребує глибокого й об'єктивного аналізу можливостей подолання деструктивних явищ у ньому, створення простору для особистісної самореалізації, повернення реальному процесові життєдіяльності тих ідеалів, які напрацьовані протягом усієї історії людства і здатні всебічно вплинути на духовний та інтелектуальний клімат сьогодення.

Цікавим є міркування М. Жулинського щодо глобалізації. Так, він пише: "Людство з полегшенням перетнуло мисленнєві межі третього тисячоріччя і зробило крок у світ нових надій і нових тривог за майбутнє цивілізації. Крок підбадьорюючих перспектив і передчуттів. Бути учасником і свідком переходу світової цивілізації до нового духовно-цивілізаційного простору – означає знову і знову відповідати на споконвічні, а сьогодні

особливо актуальні питання: чи готові ми до цього? Чим обернуться для людства взагалі і для України зокрема ті процеси, ті тенденції розвитку, що обумовлюють сьогоденні песимістичні застереження і наївні надії? Чому замість світла багатьом бачиться темрява?" [4, с. 13].

Звичайно, краще бачити майбутнє у рожевому світлі, ніж у чорному, інакше життя стане зовсім нестерпним.

Морально катастрофічним для українського суспільства було насильницьке видалення вільного світовідчуття із суспільної свідомості, з почуттів і настроїв людини. Національна свідомість, як зрештою і політична, базується на світогляді. Саме свобода світогляду повинна стати основою національного духовного розвитку. Але, позбавлена базових цінностей, вона не може бути важливим фактором розвитку демократичного суспільства, основою національної ідентичності.

Український народ протягом тривалого часу виживав в умовах ортодоксальних, догматичних політико-ідеологічних і етнокультурних стандартів, норм і правил, і це не дозволяло йому бути активним творчим стимулом у формуванні національного почуття, вирошеного на "духовних дріжджах" традиції, і, разом з тим, бачити перспективу діалогу цивілізацій і оволодіння глобальними гуманітарними цінностями.

Отримавши незалежність і претендуючи на політичну міждержавну взаємодію в умовах глобальної гуманітаризації людства, Україна повинна визначити зміст, мету і пріоритети стратегії формування світоглядної свободи. Якщо зараз людство прагне формувати гуманітарний світогляд, в основі якого ліберально-демократичні цінності, Україні неминуче доведеться адаптуватися до нових стандартів.

Адаптація до нового типу цивілізації, яка народжується у катаклізмах і соціальних суперечностях, супроводжується глибокою кризою майже всіх основних сфер суспільства. Усе це свідчить про значимість людини у фундаментальних перетвореннях цивілізації. Загальнолюдські тенденції впливають на розвиток людства і вимагають нових підходів до розкриття суспільства, що трансформується, до людини, яка живе в умовах глобалізації суспільства.

Це означає, що головним джерелом, основою і критерієм розвитку сучасного суспільства і держави повинні бути свобода світогляду, культура, наука, творчість. Світоглядна свобода в

умовах глобалізації буде основною цінністю світової спільноти, важливим, якщо не визначальним, фактором розвитку повноцінного демократичного суспільства, основою для формування цілісної культурно-національної ідентичності. Тільки вірою, культурою, духовністю можна облагородити думки і почуття людини.

Література

1. Хмылёв П. Н. Глобализация как социально-философская проблема // Сборник материалов конференции "Глобализация в социально-философском измерении". – СПб: Санкт-Петербургское философское общество, 2003. – С.5–22.

2. Дудник С. И., Солонин Ю. Н. Парадигмы исторического мышления XX века. – СПб., 2001. – 173 с.

3. Воронкова В. Г. Метафізичні виміри людського буття. – Запоріжжя: Павел, 2000. – 177 с.

4. Жулинский М. Украина: перспективы либеральной демократии // Зеркало недели. – 2001. – № 37(361).